

СЕКЦІЯ 1 СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ГАРЯЧОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ)

SOCIAL INTERACTION OF COMMUNITY AND LOCAL GOVERNMENT IN CONTEXT OF MODERNIZATION OF HOT WATER SUPPLY SYSTEM (ZAPORIZHZHIA CITY EXAMPLE)

Стаття присвячена проблемі соціальної взаємодії громади та органів місцевого самоврядування в контексті модернізації системи гарячого водопостачання на прикладі міста Запоріжжя. У статті представлені результати соціологічного опитування мешканців багатоквартирних будинків м. Запоріжжя у грудні 2020 року. Методологічну основу дослідження складають наукові та спеціально-соціологічні методи наукового пізнання. Визначено два формати соціальної взаємодії у суспільстві: 1) як громадської активності «громадянин – влада», що передбачає залучення громади до процесів прийняття владних рішень, починаючи від звернень до владних представників, громадських обговорень і закінчуючи проведенням демонстрацій, бойкотів тощо; 2) громадська активність «громадянин – громадянин» – будь-які види кооперативної співпраці громадян по вирішенню проблем на рівні громади без втручання влади (волонтерство, благодійність, соціальна допомога тощо). Кожен формат соціальної взаємодії може мати неформальний (поодинокі випадки) чи формальний (створення об'єднань громадян) характер. Результати дослідження визначили можливі шляхи підвищення соціальної взаємодії громади та місцевого самоврядування: розвиток суб'єктності багатоквартирних будинків, оскільки неможливо вирішити загальні проблеми таких будинків у разі відсутності єдності їх мешканців; 2) розвиток комунікаційних можливостей місцевої влади; 3) розвиток інституту соціальних організаторів (соціальних технологів). Визначено, що мешканці багатоквартирних будинків міста Запоріжжя демонструють дуже низький рівень обізнаності у сфері житлового законодавства та стану власної забудови та той факт, що кожен такий мешканець розуміє доцільність та необхідність модернізації існуючої системи гарячого водопостачання. Основною перешкодою на шляху модернізації систем гарячого водопостачання є необхідність залучення великих фінансових ресурсів. Друга перешкода – небажання мешканців багатоквартирних будинків співпрацювати. Одним із шляхів вирішення проблеми є проведення якісної інформаційної кампанії для підвищення обізнаності населення щодо фінансових можливостей багатоквартирних будинків та кращих

практик проектної діяльності на рівні багатоквартирних будинків.

Ключові слова: централізоване гаряче водопостачання, модернізація, багатоквартирний будинок, соціальна взаємодія, громада, місцева влада, суб'єкт.

The article is devoted to the problem of social interaction of community and local government in the context of modernization of the hot water supply system based on Zaporizhzhia city example. The article represents the results of a poll of apartment building residents of Zaporizhzhia city in December 2020. The methodological basis of the study are scientific and special sociological methods. Two formats of social interaction in society are identified: 1) as a public activity "citizen – government", which involves community in government decision-making processes, ranging from appeals to government officials, public discussions and ending with demonstrations, boycotts, etc.; 2) a public activity "citizen – citizen" – any kind of cooperative activity of citizens to solve problems at the community level without government intervention (volunteering, charity, social assistance, etc.). Each format of social interaction can be informal (isolated cases) or formal (creation of associations of citizens). The results of the study identified possible ways to increase social interaction between the community and local government: the development of the subjectivity of apartment buildings, as it is impossible to solve common problems of such buildings in the absence of unity of their residents; 2) development of communication capabilities of local authorities; 3) development of the institute of social organizers (social technologists). It is determined that apartment building residents in Zaporizhzhia show a very low level of awareness in the field of housing legislation and the state of their own development and the fact that each such resident understands the feasibility and need to modernize the existing hot water supply system. The main obstacle to the modernization of hot water supply system is the need to attract large financial resources. The second obstacle is the reluctance of apartment building residents to cooperate. One of the ways to solve the problem is to conduct a quality information campaign to raise public awareness of the financial capabilities of apartment buildings and best practices of project activities at the level of apartment buildings.

Key words: centralized hot water supply, modernization, apartment building, social interaction, community, local government, actor / subject.

УДК 316.35:628.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.34.1>

Кудінов І.О.

к.філос.н., доцент,
доцент кафедри соціології
Запорізький національний університет

Сергєєва К.М.

аспірантка кафедри соціології
Запорізький національний університет

Клименко А.О.

студентка 3 курсу кафедри соціології
Запорізький національний університет

Вступ. Актуальність дослідження обумовлена загальними станом комунальної інфраструктури України, яка на рівні підприємств теплокомуненерго і будівель старої забудови зношена більш ніж на 60%. Устаткування з таким рівнем зносу вже давно неефективне за основними функціями і витрат і вимагає заміни на сучасне. Єдиним рішенням в цій ситуації є активне впровадження заходів з енергозбереження, які необхідно робити на всіх етапах ланцюжка постачання гарячої води (від джерела гарячої води до місць її розподілу, в тому числі транспортної мережі) або розвиток альтернативних джерел забезпечення, які передбачають повну відмову від централізованих систем постачання гарячої води на користь індивідуальних рішень (бойлерів, ІТП тощо). Особливої актуальності набуває дана проблема в умовах того, що «на сьогодні в українському суспільстві існує більше соціальних бар'єрів, ніж можливостей економічного розвитку країни» [19].

Проблема зношення засобів постачання гарячої води є актуальною для більшості обласних центрів України, тому місто Запоріжжя не є винятком. Місто Запоріжжя – адміністративний центр, де зосереджено 43% населення Запорізької області. Місто має розвинуту промисловість, індустрією та багату історично-культурною спадщиною, що призводить до значної концентрації населення щонайменше у 5-ти з 7 районів міста, кожний з яких є споживачем послуги гарячого водопостачання. При цьому система гарячого водопостачання у 3-х найстаріших районах міста потребує нагального оновлення у зв'язку із істотним перевищенням строків її експлуатації.

Стан наукової розробки проблеми. Всю сукупність досліджень за темою нашого дослідження можна поділити на три напрями.

До першого напрямку відносяться дослідження загальних питань модернізації суспільства, аналізу сучасного стану розвитку України, особливостей економічного розвитку країни, шляхів модернізації економіки країни в умовах євроінтеграції та викликів глобальних загроз тощо: Т. Бутченко [4], В. Воловик [31], В. Ворона [5], Є. Головаха [7], О. Злобіна [10-11], М. Лепський [30-31], Т. Петрушина [19-20], В. Пилипенко [21-22], В. Піддубний [39-40], Ю. Привалов [21], О. Резнік [24-25], В. Скворець [43], Т. Хлівнюк [36], Г. Чепурко [22, 37-40].

До другого напрямку відносяться дослідження, які безпосередньо мають відношення до процесів модернізації на регіональному та локальному рівнях, в тому числі,

дослідження в галузях соціології міста та соціології економіки, а також дослідження в сфері соціальної взаємодії суб'єктів житлоустрою України: Л. Барзенкова-М'ясникова [29], Г. Баршацька [29], В. Бойко [3], Б. Бондарець [34], В. Геєць [6], О. Дейнеко [8], І. Дударева [30], О. Зубарева [12], І. Кудінов [14], Д. Локтіонова [15], Л. Ляпіна [15], Н. Міхно [17], В. Омеляненко [42], Л.О. Радіонова [23], О.М. Радіонова [23], О. Стадник [29], А. Фесенко [34], В. Чорна [34], С. Щербина [29].

Нарешті, третій напрям має безпосереднє відношення до теми нашої роботи, що представлено теоретичними та соціологічними дослідженнями в сфері житлово-комунального господарства: О. Беленок [2], І. Мацко-Демиденко [2], Д. Мезенова [16], О. Стародубцева [16] та інших соціально-економічних досліджень [1; 13; 18; 26; 32; 33; 35].

Мета статті – визначити напрями підвищення рівня соціальної взаємодії громади з місцевою владою щодо модернізації системи гарячого водопостачання на прикладі міста Запоріжжя.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети дослідження було проведено операціоналізацію та визначення основних понять, а саме: гаряча вода, гаряче водопостачання, система централізованого гарячого водопостачання, послуга гарячого водопостачання, модернізація, місто Запоріжжя.

Ми вирішили звернутися до проекту Закону України «Про гарячу воду та гаряче водопостачання», а саме до I розділу (Загальні положення), Статті 1 [9]:

«Гаряча вода – це вода, яка відповідає встановленим стандартам якості «Вода питна» та температурним показникам не нижче 55 °С й не вище 70 °С в точці розбору.

Гаряче водопостачання (ГВП) – це господарська діяльність, спрямована на задоволення потреб споживачів у гарячій воді належної якості, що подається в необхідних об'ємах та відповідної температури по'єднаній мережі в приміщенні.

Система централізованого ГВП – сукупність джерел енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) мереж, що об'єднані між собою та використовуються для забезпечення гарячою водою, населеного пункту або його частини, яка включає інші системи гарячого водопостачання» [9].

Для визначення поняття «послуга ГВП» ми звернулися до проекту Закону України «Про гарячу воду та гаряче водопостачання» до Розділу V (Господарування у сфері гарячого водопостачання), Статті 22.

«Послуга ГВП – це постачання гарячої води відповідно вимогам щодо якості, тиску, температури гарячої води, а також розрахунковими нормами витрат у точці розбору» [9].

Згідно із словником іншомовних слів О.С. Мельничука, модернізація (від франц. *modernisation* – оновлення) – це «оновлення, удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, переробка відповідно до сучасних вимог (напр., модернізація устаткування)» [27, с. 512].

Модернізація «передбачає рух суспільства до найбільш ефективної моделі стійкого розвитку. Зміст модернізації становлять якісні перетворення політичної системи, економічної, соціальної і культурної сфер суспільства. Ефективність процесу модернізації безпосередньо залежить від ступеня органічності її співвідношення з реально існуючими національними владними інститутами та ціннісними орієнтаціями населення. Але в будь-якому разі модернізація є системою заходів, дій, спрямованих до єдиної мети – повноцінної соціалізації людини та забезпечення конкурентоспроможності держави й нації як культурно-однорідної та солідарної спільноти» [37, с. 195].

Як зазначають В. Пилипенко і Г. Чепурко, модернізація українського суспільства корелює з певними результатами позитивного і негативного характеру. «Останні проявляються у соціальних конфліктах, протистоянні інтересів різних соціальних груп. Тому вельми актуалізується проблема вирішення соціальних суперечностей саме цивілізованим шляхом (за допомогою соціального діалогу). Йдеться про вирішення конфліктів і суперечностей шляхом їх інституціалізації й легітимізації, використання механізмів соціального діалогу. В основі ж діалогової взаємодії (як важливого чинника модернізаційних змін) лежать взаєморозуміння й згода між соціальними суб'єктами» [22, с. 211].

Ми будемо додержуватися визначення модернізації, що запропонований Г. Чепурко, а саме як «організований і скоординований процес, чийм завданням є розвиток економічної структури й політичних інститутів суспільства з метою підвищення його господарської конкурентоспроможності та соціальної привабливості» [38, с. 41].

А зараз перейдемо до аналізу результатів емпіричного дослідження, що було проведено у грудні 2020 року Центром незалежних соціологічних досліджень у місті Запоріжжя методом опитування за структурованою анкетною у форматі CAPI, CAWI.

Генеральна сукупність складалася з мешканців 2426 багатоповерхових житлових будинків. Обсяг вибіркової сукупності – 437 респондентів, що забезпечує довірчу ймовірність («точність») у 95% та довірчий інтервал («помилка») у 5%.

Дослідження передбачало проведення опитування серед мешканців багатоповерхових будинків в місті Запоріжжя, які є споживачами послуги гарячого водопостачання. Умовами участі представників відповідних будинків в опитуванні були, по-перше, район, в якому мешкає респондент (фактична адреса проживання), а по-друге, їх участь в оплаті комунальних рахунків та досвіді спілкуванні з представниками кампанії постачальника послуги (комунальне підприємство «Концерн «Міські теплові мережі»).

Розподіл вибіркової сукупності показав, що 71% відсоток респондентів – безпосередні користувачі послуги ГВП. 26% респондентів якщо і мають можливість користуватися послугою ГВП у своєму будинку, однак переважно використовують індивідуальні засоби постачання гарячої води (електроводонагрівачі або, як зазначив один респондент, газовий котел).

З точки зору форми управління житловими будинками, майже однаково були представлені житлові будинки, що управляються керівними компаніями та ОСББ (45% та 47% відповідно). Лише 8% представлених житлових будинків знаходились на самоуправлінні.

Гаряче водопостачання є невід'ємною рисою сучасних міст. Висока вартість енергоресурсів безпосередньо впливає на тарифи постачальників даної послуги і спонукає споживачів не тільки раціонально використовувати гарячу воду, але й вести достовірний облік обсягів її використання, контролювати температуру тощо.

Забезпечення споживачів гарячою водою може здійснюватися по-різному. Зокрема, вони можуть бути під'єднані до централізованої системи гарячого водопостачання, установити газовий котел, використовувати електроприлади для нагрівання води. В окремих випадках у будівлі / приміщенні може не бути гарячого водопостачання.

Одним із питань дослідження було визначення кількості будинків, у яких встановлено лічильник на гарячу воду. Його наявність є важливою передумовою раціонального використання води і зменшення витрат на оплату комунальних послуг. У ході опитування було встановлено, що будинкові лічильники наявні у 28% респондентів. Майже стільки ж відсотків респондентів заявило про те, що загальнобудинковий

Рис. 1. Соціальний портрет респондентів

Рис. 2. Оцінка якості послуг ГВП

лічильник відсутній (26%). Однак більшість респондентів взагалі не обізнана в цьому питанні (45%).

Аналіз відповідей у розрізі району проживання респондентів було визначено, що більшість необізнаних респондентів у Заводському (60%) та Шевченківському (54%) районах. Найбільш модернізованим в цьому плані виявився Дніпровський район – саме з нього найбільша кількість будинків з лічильниками (46%), найменш модернізований – Заводський (8%).

Якщо подивитися на факт наявності / відсутності загальнобудинкового будинку

в контексті форм управління будинком, було визначено, що фактором успішної модернізації є перехід будинку від самоуправління або системи керівної компанії до ОСББ – саме в цій категорії виявився найвищий рівень обізнаності респондентів (44% відповіли «Не знаю») та найвищий рівень наявності будинкового лічильника (36%).

Найгіршим варіантом для модернізації є будинок, що обслуговується керівною компанією. В таких будинках рівень невизначеності мешканців досягає 58%, а відсоток будинків з лічильником сягає 24%.

Друге питання щодо лічильників мало зафіксувати факт наявності / відсутності квартирних лічильників в помешканнях респондентів. Респондентів з лічильниками виявилось 89%. Лише 11% респондентів заявило про відсутність лічильників на гарячу воду в їх квартирах. Більшість респондентів без лічильника зафіксовано в будинках, які знаходяться на самоуправлінні (15%), а найменша в будинках ОСББ (11%).

Візуалізація даного питання в контексті районів міста визначила, що найменша кількість квартир без лічильників у Хортицькому (0%) та Заводському (4%) районах. Найбільша у Вознесенівському (19%), Шевченківському (17%) та Дніпровському (15%) районах.

Під час опитування респондентам було запропоновано висловити свої оцінки якості послуги ГВП та задоволення постачальником цієї послуги. Для оцінки якості послуг з центрального водопостачання гарячої води респондентам було запропоновано п'ятибальну шкалу оцінки, де 1 – незадовільно, а 5 – відмінно.

Більшість споживачів послуги оцінили якість послуги ГВП на три бали. Однак у загальному переважають негативні оцінки (1 та 2), які в середньому склали більше 44%.

Районний аналіз рівня задоволення якістю послуги ГВП визначив найбільш незадоволені території у місті, а саме Заводський район, в якому загальна негативна оцінка складає 65%, серед яких оцінку незадовільно було поставлено майже 38% респондентів. Найбільший рівень задоволеності у респондентів з Дніпровського (47% оцінки «добре») та Олександрівського (30% оцінки «добре» та 8% – «відмінно»).

Згідно з рис. 2 можна побачити, що рівень якості послуги ГВП вище оцінюється в будинках ОСББ (загальна негативна оцінка не перевищує 41%, в той час як в будинках на самоуправлінні або обслуговуванні керівної компанії рівень незадоволеності послугою сягає 52%).

Відносини між постачальниками та споживачами мають потужний вплив на загальний рівень задоволення останніх. Респондентів, які підключені до послуги централізованого ГВП, запитали про те, чи задоволені вони постачальником гарячої води. Вони могли обрати бали від 1 (дуже незадоволені) до 10 (дуже задоволені).

Якщо узагальнити отриману картину, то:
– найвищі бали – 8, 9, 10, – які демонструють найбільше задоволення постачальником послуг, надали респонденти

Хортицького (27%) та Дніпровського (31%) районів.

– середній сегмент балів – 5 і 6 – вказали 41% респондентів з Шевченківського району та 42% Заводського.

– найнижчі бали – від 1 до 3 – зазначили респонденти Заводського (40%) та Вознесенівського району (37%).

Дуже незадоволених у вибірковій сукупності виявилось 14%.

Отже, у відповідях респондентів-представників охоплених у дослідженні будинків переважають негативні оцінки (28% проти 20%) постачальників гарячої води.

Модернізація систем гарячого водопостачання передбачає два напрями: 1) вдосконалення технічного обладнання з водопостачання і 2) впровадження альтернативних варіантів забезпечення будинків гарячою водою. Результатом модернізації за будь-яким напрямом є наявність у споживача достовірної і точної інформації про обсяги використаної ним гарячої води, можливість коригувати споживання та економно використовувати ресурс і зменшувати витрати на оплату послуг.

Респондентам було задано пряме питання щодо необхідності проведення модернізації системи централізованого ГВП. 92% респондентів розуміє, що сучасна система централізованого ГВП потребує модернізації.

Друге питання в цьому блоку питань стосувалося бажаного напрямку модернізації системи централізованого ГВП. Так, 68% респондентів вважають доцільним капітальний ремонт існуючої системи ГВП у місті. 27% респондентів орієнтовані на рух до альтернативних варіантів модернізації.

У ході дослідження респондентам було запропоновано визначити з якою метою слід провадити модернізацію системи ГВП у місті. Вони мали можливість обрати до трьох відповідей. Отримані результати показують, що модернізація систем ГВП у місті Запоріжжя має відбуватися з метою:

1) забезпечення достатнього температури води (24%);

2) економії (16%);

3) прозорості нарахувань (14%).

Крім цього, респонденти давали відповіді про можливі бар'єри, які можуть виникнути в процесі модернізації системи гарячого водопостачання. За умовами опитування вони могли обрати до трьох видів перешкод. На думку респондентів, успішній модернізації переважають дві перешкоди. По-перше, необхідність залучати великі кошти для модернізації, про що вказали 35% опитаних. По-друге, якщо не брати

до уваги 17% респондентів, що не визначилися із відповіддю, 15% респондентів зазначили, що перешкодою є «неготовність інших мешканців будинку до кооперації».

Разом з попереднім питанням, у респондентів з'ясовували рівень обізнаності щодо законодавчої норми про встановлення загальнобудинкових лічильників. На питання «Чи знаєте Ви, що у разі невстановлення загальнобудинкового лічильника, за законом надання послуги з ГВП вашому будинку буде припинено?» 98% респондентів відповіли «Не знаю».

Було виявлено, що 45% респондентів не мають гадки в тому, чи є у будинку, в якому вони мешкають, загальнобудинковий лічильник гарячої води. 29% респондентів впевнені, що такий лічильник є, а 27% – навпаки, вважають, що такого лічильника немає. Однак, якщо звернутися до офіційної статистики КП «Міські теплові мережі», відповідні лічильники встановлено лише у 5% багатоповерхових будинків. Таку ситуацію можна пояснити декількома обставинами. По-перше, тим, що на цей час в багатоповерхових будинках може бути встановлено більше, ніж один загальнобудинковий лічильник – не лише для гарячої води, а й для холодної води та, навіть, газу. По-друге, більшість опитаних респондентів звичайні мешканці, а не представники керівних органів (ОСББ) чи ініціативних груп, обізнаність яких про реальний стан будинку врази нижче.

Аналізуючи відповіді респондентів на питання «Якщо централізоване ГВП буде відключено, на які потреби місцева влада має спрямовувати кошти в першу чергу?», було визначено, що найбільш доцільним

є спрямування вивільнених коштів на альтернативні варіанти забезпечення ГВП – 25%. Слід зауважити, що майже третина респондентів не змогла визначитися у своїх думках щодо спрямування коштів (38%), що свідчить про недостатню обізнаність респондентів у питаннях фінансування системи централізованої ГВП.

Таким чином, за результатами емпіричного дослідження було визначено, що головною перешкодою для модернізації систем ГВП є необхідність залучати великі кошти та неготовність мешканців будинків до кооперації. У відповідях респондентів переважають негативні оцінки якості послуги ГВП, постачальника та рівень інформування про послуги, які надає постачальник.

Виходячи з результатів емпіричного дослідження соціальної взаємодії громади й місцевої влади у модернізації системи гарячого водопостачання можна перейдемо до визначення можливих напрямів підвищення її рівня у місті Запоріжжя.

Взагалі, можна виокремити два формати соціальної взаємодії у суспільстві [8, с. 52-53]:

По-перше, громадська активність у форматі «громадянин – влада», що передбачає залучення громади до процесів прийняття владних рішень, починаючи від звернень до владних представників, громадських обговорень і закінчуючи проведенням демонстрацій, бойкотів тощо.

По-друге, громадська активність у форматі «громадянин – громадянин» – будь-які види кооперативної співпраці громадян по вирішенню проблем на рівні громади без втручання влади (волонтерство, благодійність, соціальна допомога тощо).

Рис. 3. Рівень обізнаності респондентів про наявність загальнобудинкового лічильника гарячої води

Кожний формат соціальної взаємодії може мати неформальний (поодинокі випадки) чи формальний (створення об'єднань громадян) характер.

Виходячи з цього, рекомендації щодо підвищення рівня соціальної взаємодії громади і місцевої влади у модернізації системи гарячого водопостачання у місті Запоріжжя умовно поділимо на три напрями:

1. Першим і найголовнішим напрямом зусиль має стати розвиток суб'єктності мешканців багатопверхових будинків, адже неможливо вирішувати спільні проблеми багатоквартирних будинків в ситуації відсутності єдності їх мешканців. Розвиток суб'єктності мешканців багатоквартирних будинків на даному етапі розвитку України є діючим інструментом компенсації втрати українською державою своїх патерналістичних функцій, в тому числі, функцій соціального забезпечення. Формально статус суб'єкта мешканці таких будинків отримують під час створення так званих ОСББ.

На нашу думку, в цьому плані позитивний результат може привести якісна інформаційна кампанія з підвищення рівня обізнаності громадян про:

- фінансові можливості об'єднаних власників багатопверхових будинків;
- кращі практики проектної діяльності.

Слід зазначити, що для створення відповідних об'єднань недостатньо належної законодавчої бази, кваліфікованих державних службовців чи фінансових ресурсів. В першу чергу, для створення ОСББ у мешканців має бути розвинута активність формату «громадянин – громадянин».

2. Другий напрямок зусиль стосується місцевих органів влади. На думку В. Пилипенко і Ю. Привалова, існує три стратегії дії місцевої влади в цьому контексті. По-перше, влада має формувати громадську думку, управляти нею згідно із заданими цілями і завданнями держави в цілому. По-друге, влада має забезпечити підбір і розстановку кадрів відповідно до парадигми модернізації. По-третє, влада має організовувати події, а не рухатися за течією [21, с. 179].

Як зазначає О. Дейнеко, в процесі підвищення рівня соціальної взаємодії громади й місцевої влади важливу роль «має відігравати не лише аналіз практик громадян, спрямованих на можливість впливу на ухвалення рішень владою, але і аналіз владних практик «назустріч» громадським ініціативам та формування відповідних взаємодій. Саме цей, «інший бік», формує інституційні умови для успішної розбудови практик активного громадянства, що зна-

ходять відповідний відклик на рівні місцевої влади» [8, с. 55].

В цьому напрямі існує значний обсяг питань як підзвітність і прозорість влади, корупція, захоплення влади, захоплення бізнесу і т.п., що є предметом вже інших досліджень.

3. Нарешті, третій напрямок, стосується того, що місцевій владі слід розуміти, що взаємодія громади та місцевої влади «неможлива без участі посередників, соціальних організаторів, яких у європейській науковій традиції прийнято називати соціотехніками» [30, с. 61].

Незважаючи на те, що в Україні соціального організатора як професії та виду діяльності досі не існує, функції та відповідні компетенції цих спеціалістів, в тому чи іншому вигляді, формуються у фахівців гуманітарних напрямів – юристів, соціологів, менеджерів, соціальних працівників та політологів – які в достатній мірі мають достатній рівень знань щодо ініціації, координації та реалізації соціально орієнтованих проектів з наявним теоретичним та практичним досвідом управління та соціального менеджменту.

Неабиякий вплив в цьому плані мають заклади вищої освіти, які готують відповідних фахівців. Так, наприклад, у Запорізькому національному університеті вже кілька років поспіль здійснюється підготовка бакалаврів зі спеціальності соціологія медіації і кримінології. Метою освітньої програми є підготовка фахівців, здатних вирішувати соціальні конфлікти і протиріччя у сфері соціального виробництва, запобігання криміналізації суспільства, деструктивних, руйнівних соціальних зв'язків і відносин у соціальних групах, спільнотах та суспільстві в цілому [28], а отже готових до вирішення завчань з підвищення рівня соціальної згуртованості та взаємодії, як на локальному, так і регіональному й національному рівнях.

Висновки. В цілому, не має сенсу повторювати, що рівень активності мешканців міста, їх самоорганізаційні можливості та досвід позитивної взаємодії із місцевою владою є запорукою ефективного розвитку міста в цілому.

Аналіз стану наукової розробки проблеми визначив три напрями досліджень: 1) загальні питання модернізації суспільства, аналіз сучасного стану розвитку України, шляхи модернізації економіки країни; 2) модернізація на регіональному та локальному рівнях, а також дослідження в сфері соціальної взаємодії суб'єктів життєустрою України; 3) результати

соціально-економічних досліджень в сфері житлово-комунального господарства.

Аналіз сучасних практик управління територіальними громадами показує, що більшість розвинутих країн світу (точніше, країн Західної Європи) будує систему взаємодії територіальних громад з органами місцевої влади на основі ідеї субсидіарності. Сутність субсидіарності полягає в тому, що функції ухвалення рішення по можливості делегуються на рівень, найбільш наблизений до того, який цих рішень стосується. В нашому випадку, що прийняття рішення про зміну системи подачі гарячої води має відбуватися на рівні кожного багатоквартирного будинку чи хоча б на рівні районів міста.

Результати соціологічного опитування ілюструють, що головною перешкодою для модернізації систем гарячого водопостачання є необхідність залучати великі кошти для цих цілей. Друга важлива перешкода – це неготовність мешканців багатоквартирних будинків до кооперації.

З урахуванням цього, одним з напрямів вирішення проблеми у місті Запоріжжя є забезпечення якісної інформаційної кампанії з підвищення рівня обізнаності громадян про фінансові можливості об'єднаних власників багатопверхових будинків та кращі практики проектної діяльності на рівні ОСББ.

Мешканці багатопверхових будинків негативно оцінюють якість послуги гарячого водопостачання, постачальника та рівень інформування про послуги, які надає постачальник. З урахуванням цього, компанії постачальнику слід розробити стратегію рекламно-інформаційної кампанії для забезпечення підвищення рівня обізнаності про діяльність компанії.

Місцевій владі слід розуміти, що взаємодія громади та органів місцевого самоврядування неможлива без участі посередників, соціальних організаторів, яких у європейській науковій традиції прийнято називати соціотехніками. Незважаючи на те, що в Україні соціального організатора як професії та виду діяльності досі не існує, функції та відповідні компетенції цих спеціалістів, в тому чи іншому вигляді, формуються у фахівців гуманітарних напрямів – юристів, соціологів, менеджерів, соціальних працівників та політологів – які в достатній мірі мають достатній рівень знань щодо ініціації, координації та реалізації соціально орієнтованих проектів з наявним теоретичним та практичним досвідом управління та соціального менеджменту.

Таким чином, результати дослідження дозволяють стверджувати, що мешканці

багатоповерхових будинків міста Запоріжжя демонструють дуже низький рівень обізнаності, як щодо законодавства у сфері ЖКГ, так і щодо стану власних будинків. Незважаючи на це, кожний мешканець багатопверхового будинку розуміє доцільність та необхідність модернізації наявної системи гарячого водопостачання.

Однак, успішна модернізація системи гарячого водопостачання можлива за умови, якщо місцева влада буде йти на зустріч представникам громади, для чого необхідно буде:

– забезпечити проведення належної інформаційно-роз'яснювальної кампанії серед мешканців багатопверхових будинків;

– сприяти подальшому перетворенню багатопверхових будинків у стан суб'єктів житлово-комунального господарства (ОСББ).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітичний звіт за результатами опитування установ-споживачів послуг з опалення та гарячого водопостачання. Дніпро : Центр соціальних експертів, 2018. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/UDHEEP_Dnipro_consumers.pdf
2. Бєленок О.А., Мацко-Демиденко І.В. Житлова стратифікація населення України та деякі питання соціальної політики держави. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 3(43). 2019. С. 27–38.
3. Бойко В. Якість життя у великому місті (на прикладі міста Дніпро). *ГРАНІ*. Том 22. № 8. 2019. С. 64–73. DOI: <https://doi.org/10.15421/171985>
4. Бутченко Т.І. Соціально-політичне проектування: проблема взаємозв'язку суспільних потреб і державних інтересів. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2011. 280 с.
5. Ворона В. Соціологічні нариси політеконома. Київ : Інститут соціології НАН України, 2020. 400 с.
6. Геєць В.М. Соціалізація, соціальні інновації та соціальна взаємодія бізнесу й держави. *Український соціум*. 2020. № 3(74). С. 9–23. DOI: 10.24195/srj1561-1264.2020.1.15
7. Головаха Є. Соціальна адаптація населення України до суспільних змін. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 4(18). Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. С. 49-54.
8. Дейнеко О.О. Локальний громадський активізм як компонент соціальної згуртованості в об'єднаних громадах: особливості, прояви, агенти. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. № 26. 2020. С. 51–57. DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i26.905>
9. Проект Закону України «Про гарячу воду та гаряче водопостачання» від 06.02.2014 № 739-VII URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47284.
10. Злобіна О. Особливості мобілізації людського потенціалу в кризових умовах. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 2(16). Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. С. 165–174.

11. Злобіна О. Суб'єкти соціальних змін у суспільстві нейстійкої інституційності: теоретичні координати дослідження. *Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць*. Випуск 11(22). Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. С. 134–147.

12. Зубареєва О. Біовлада в просторі сучасного міста: модули репрезентації. *ГРАНІ*. Том 23. № 10. 2020. С. 16–23. DOI: <https://doi.org/10.15421/172089>

13. Ключевая информация о пилотной программе тепловой модернизации в Гродненской и Могилевской областях. Гродно, 2021. URL: <https://gkx.by/images/1/22-26.03.21/5/brochura.pdf>

14. Кудінов І.О. Стратегія життя особистості як фактор розвитку суспільства. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2015. 180 с.

15. Ляпіна Л.А., Локтіонова Д.А. Розвиток практики участі громадянського суспільства в бюджетних процесах (досвід реалізації програми «громадський бюджет» м. Миколаєва). *Габітус*. Випуск 16. 2020. С. 54–58. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.8>

16. Мезенова Д.В., Стародубцева О.С. Оценка качества воды централизованных систем горячего водоснабжения г. Екатеринбурга. *Журнал научных статей «Здоровье и образование в XXI веке»*. 2015. Выпуск 17. № 4. С. 308–311.

17. Міхно Н. Місто як емоційний простір: теоретико-соціологічний аналіз. *ГРАНІ*. Том 23. № 3. 2020. С. 82–89. DOI: [10.15421/172028](https://doi.org/10.15421/172028)

18. Передовая практика создания энергоэффективного жилищного хозяйства в регионе ЕЭК ООН. Женева, 2013. URL: <https://unece.org/DAM/hlm/documents/Publications/good.practices.ee.housing.ru.pdf>

19. Петрушина Т. Соціальний потенціал економічного розвитку України. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 3(17). Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. С. 285–295.

20. Петрушина Т., Арсеєнко А. Соціологічний вимір економічної глобалізації: світові тренди та українські реалії. Друга частина. *Соціальні зміни в українському суспільстві за умов економічної глобалізації. Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 4. 2020. С. 68–110. DOI: [10.15407/sociology2020.04.068](https://doi.org/10.15407/sociology2020.04.068)

21. Пилипенко В., Привалов Ю. Модернізаційні процеси у транзитивному суспільстві. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 6(20). Київ : Інститут соціології НАН України, 2019. С. 174–185.

22. Пилипенко В., Чепурко Г. Соціальний діалог у контексті модернізаційних процесів. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 6(20). Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. С. 204–211.

23. Радіонова Л.О., Радіонова О.М. Публічний простір міста versus право на місто. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. № 1. 2020. С. 115–121.

24. Резнік О. Динаміка патерналістських настанов в Україні: від ціннісного підґрунтя до раціоналізації соціоекономічного статусу. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 3(17). Київ : Інститут соціології НАН України, 2016. С. 331–339.

25. Резнік О. Співпраця, індивідуалізм та пасивність у розв'язанні проблем: ризику та перспективи

інтеграції постреволюційного суспільства. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 2(16). Київ : Інститут соціології НАН України, 2015. С. 175–184.

26. Сборник лучших практик по внедрению строительных стандартов и технологий энергоэффективности в регионе ЕЭК ООН. Женева, 2019. URL: https://unece.org/DAM/energy/se/pdfs/geee/study/Compendium_of_best_practices_final_2103_DC_RUS28.04.pdf

27. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії АН Української РСР, 1974. 865 с.

28. Соціологія медіації і кримінології. Освітньо-професійна програма. URL: https://www.znu.edu.ua/opp2020/bak/fsu/op_bakalavr_sots_olog_ya_med_ats_yi_krim_nolog_yi.pdf

29. Стадник О.Ф., Щербина С.С., Барзенкова-М'яникова Л.В., Баршацька Г.Ю. Стратегія розвитку міста (на прикладі м. Енергодара). *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 88. С. 74–84. DOI: [10.32840/2707-9147.2020.88.8](https://doi.org/10.32840/2707-9147.2020.88.8)

30. Сталий розвиток суспільства: Запорізький регіональний досвід : монографія / укладачі: Лепський М.А., Дударева І.В. ; за заг. ред. М.А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2015. 196 с.

31. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів : монографія / Воловик В.І., Лепський М.А., Гугнін Е.А., Кудінов І.О. та ін. ; за заг. ред. М.А. Лепського. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 428 с.

32. Термомодернізація жилого дома. Киев, 2015. URL: http://teplydim.com.ua/static/storage/filesfiles/Danfoss_manual_Thermal_Moderniz_2014_Rus.pdf

33. Техническое руководство по модернизации зданий. Киев, 2015. URL: <https://finance.smr.gov.ua/files/%D0%98%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82/tekhniceskoe-rukovodstvo-po-modernizatsii-zdaniy.pdf>

34. Фесенко А.М., Чорна В.О., Бондарець Б.Б. Економічне неблагополуччя та еміграційні настрої мешканців обласних центрів півдня України. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 81. С. 127–140.

35. Характеристика домогосподарств (1999–2009, 2010–2019). Статистична інформація Головного управління статистики у Запорізькій області. Електронний ресурс. URL: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/arhiv/1.5/1.5.1_2010-2019_06072020.doc.zip

36. Хлівнюк Т.П. Платформна економіка як чинник модернізації соціальної держави. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*. 2021. № 4(1). С. 123–131. DOI: [10.15421/342114](https://doi.org/10.15421/342114)

37. Чепурко Г. Сприйняття населенням стану, проблем та перспектив модернізації українського суспільства. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 6(20). Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. С. 186–196.

38. Чепурко Г. Стан, проблеми та перспективи модернізації українського суспільства: експертні оцінки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 1. 2020. С. 41–65. DOI: [10.15407/sociology2020.01.041](https://doi.org/10.15407/sociology2020.01.041)

39. Чепурко Г., Піддубний В. Модернізація українського суспільства в контексті цивілізаційного вибору.

Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 4(18). Київ : Інститут соціології НАН України, 2017. С. 62-74.

40. Чепурко Г., Піддубний В. Модернізація українського суспільства: соціальні реалії та орієнтири. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін*. Випуск 5(19). Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. С. 26–36.

41. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2020 року : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2020. 82 с. URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_chuselnist%202019.pdf

42. Omelyanenko V.A. Socio-cultural basis of communities innovation development: archetypical approach. *Український соціум*. 2021. № 1(76). С. 30–40. DOI: 10.15407/socium2021.01.030

43. Skvoretz V., Kudinov I. Socio-cultural transformation in post-soviet Ukraine. SKHID, Vol. 1(2), May-June 2021, 43–51. DOI: 10.21847/1728-9343.2021.1(2). 236142